

บัณฑิตวิทยาลัย
รายงานการวิจัย
ภาคตะวันออก
เรื่อง

แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและผลกระทบต่อการศึกษา
ของไทยในต้นศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2543 – 2553) : กรณีศึกษา
เฉพาะภูมิภาคตะวันออกของไทย

Trends of Social Change and Its Impact on Thai Education in
The Early 21st Century (C.E. 2000-2010) : A Case Study
in The Eastern Region of Thailand

๕ 1๐๖1๐๙

โดย

สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์

ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

งานวิจัยนี้ได้รับเงินอุดหนุน
จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ 2539

ISBN

974 - 574 - 261 - 9

ISBN 974-574-261-9
Copyright © 2013

Trends of Social Change and Its Impact on Thai Education in The Early 21st Century (C.E. 2000-2010) : A Case Study in The Eastern Region of Thailand

By

SUWICHAI KOSAIYAWAT

**Department of Foundations of Education
Burapha University Bangsaen Chonburi**

**Supported by The National Research Council of Thailand, Ministry
Science, Technology and Environment, Thailand**

ISBN

974 – 574 – 261 – 9

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททั่วไปจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2539 ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ได้กรุณาจัดสรรทุน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ ดูแลและติดตามผลตั้งแต่การเสนอขอทุน จนกระทั่งการวิจัยเสร็จสิ้นลง

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่กรุณาให้ความช่วยเหลือด้านการติดต่อ ติดตาม โดยใช้สถานที่ เวลา และบุคลากรส่วนหนึ่งเป็นที่ดำเนินการ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญดังรายนามทุกท่านในภาคผนวก ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของแต่ละท่าน ให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามส่งกลับคืน เลขของผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ช่วยเหลือประสานงาน และติดตามแบบสอบถามส่งคืน เจ้าหน้าที่ห้องสมุดของหน่วยงานต่าง ๆ ผู้ให้ข้อมูลเอกสาร อาทิ ห้องสมุดรัฐสภา ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา และห้องสมุดกระทรวงการต่างประเทศ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ สุทธิธาทิพย์ รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ปรารงค์ประทานพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชาญ สว่างวงศ์ ที่ได้ให้คำแนะนำให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในการจัดวางโครงเรื่องและตรวจบทคัดย่อ อาจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข ที่ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในการแปลผลการวิจัย และอาจารย์อุดม รัตนถัมพร โสภณ ที่ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลและติดต่อผู้เชี่ยวชาญ

ท้ายที่สุดขอกราบระลึกถึงพระคุณบูรพาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทุกท่าน คุณแม่และน้องชายผู้เป็นกำลังใจตลอดการทำวิจัย หากประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยนี้ขอบเป็นกุศลแก่คุณพ่อผู้ล่วงลับ และขอประกาศกิตติกรรมแก่ผู้ให้ความอนุเคราะห์ที่เอื้อนามมาทุกท่าน ณ ที่นี้

สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์

ผู้วิจัย

ชื่องานวิจัย

แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและผลกระทบต่อการศึกษาของไทยในต้นศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2543-2553) : กรณีศึกษาเฉพาะภูมิภาคตะวันออกของไทย

ชื่อผู้วิจัย

อาจารย์สุวิชัย โกสัยยะวัฒน์

เดือนและปีที่ทำเสร็จ

สิงหาคม 2542

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและผลกระทบต่อการศึกษาของไทยในต้นศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2543-2553) เป็นกรณีศึกษาเฉพาะภูมิภาคตะวันออกของไทย วิธีการวิจัยประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับบริบททางการศึกษา การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่านเพิ่มเติมและการใช้แบบสอบถามทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญ 30 ท่าน 3 รอบ ตามเทคนิคเดลฟาย การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาคำนวณหาค่ามัธยฐาน รanges และพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในศตวรรษที่ 21 พบว่า จะมีการปฏิรูปการเมือง การปกครอง และการบริหาร โดยมีการกระจายอำนาจออกสู่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นมากขึ้น จะมีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่เพื่อเป็นกลไกให้การเมืองมีความชอบธรรมมากขึ้น ภูมิภาคและท้องถิ่นจะมีองค์กรทำหน้าที่ตรวจสอบและดูแลกันเองมากขึ้น เศรษฐกิจจะเป็นระบบอุตสาหกรรมเพื่อการเกษตร การท่องเที่ยวและการบริการขยายตัวออกไปในภูมิภาคมากขึ้น สภาพสังคมจะกลายเป็นสังคมเมืองและสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น แต่วัฒนธรรมจะมีการผสมผสานกัน และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้มากขึ้น อัตราการเพิ่มของประชากรโดยการเกิดจะลดลง แต่การย้ายถิ่นฐานจะเพิ่มขึ้นพร้อมกับปัญหาคุณภาพชีวิตจะมีมากขึ้น โดยเฉพาะความเครียดจากการดำเนินชีวิตที่ต้องแข่งขันกันสูง จริยธรรมในสังคมเมืองจะลดลง ปัญหาสังคมจะเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมและการจราจร ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายด้านนี้ในส่วนของการได้รับ

ความช่วยเหลือจากต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจมีแนวโน้มการให้ความช่วยเหลือแบบเงินกู้จะริมากกว่าเงินให้เปล่า จะมีความร่วมมือกันทางวิชาการมากขึ้นประเทศที่มีการคัดค้านจะมีความเข้มแข็งรวมทั้งจะมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศในภูมิภาคอื่นๆด้วยกันเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ เป็นฐานอำนาจต่อรองกับภูมิภาคอื่น

2. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะผลต่อการศึกษาในทุกระดับ ซึ่งจะมีการปฏิรูปการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหาร การจัดหลักสูตร แบบเรียน การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนส่งเสริมความก้าวหน้าและพัฒนาวิชาชีพครูให้สูงขึ้น แนวโน้มพบว่า การจัดการศึกษาทุกระดับชั้นในภูมิภาคนั้นท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมมากขึ้น และบรรจुरื่องราวของท้องถิ่นให้เรียนในทุกระดับการศึกษามากขึ้น การศึกษาก่อนวัยเรียนจะเป็นที่นิยมขึ้น เพราะโครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนไป การประถมศึกษาจะมีการขยายตัวให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ โดยมีจำนวนปีเพิ่มขึ้น เป็น 9-12 ปี พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา และปรับหลักสูตรให้เหมาะสม การมัธยมศึกษาจะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาภาคบังคับ เด็กจะมีโอกาสศึกษาต่อได้มากขึ้น โรงเรียนจะขยายตัวมากขึ้น การอาชีวศึกษาจะขยายตัวมากขึ้นในภูมิภาค มีการฝึกปฏิบัติจริงโดยร่วมมือกับสถานประกอบการจัดสอนและอบรมครู ผู้ประกอบการร่วมกัน ส่วนการอุดมศึกษาจะมีการขยายตัวของสถานศึกษา ออกสู่ภูมิภาคมากขึ้นทั้งของรัฐและเอกชน มีคณะวิชา สาขาใหม่เปิดสอนเพิ่มขึ้น มหาวิทยาลัยมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างระบบการบริหารใหม่เพื่อให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น อีกทั้งเปิดหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อรองรับความเป็นนานาชาติ ร่วมมือกับต่างประเทศ เปิดสอนทำวิจัยและแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างกันมากขึ้น สรุปในทุกระดับชั้นจะมีการเพิ่มวิชาภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ การฝึกงานและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พึงปรารถนาควบคู่ไปกับการใช้นวัตกรรมในกระบวนการเรียนการสอนและการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

would be more relations with foreign nations but financial supports would most likely be in the form of loans. Trends of Thai foreign policy would be relations among the neighboring countries and Asian countries, rather than the other regions.

2. Trends of education, the experts agreed that the impact of social change would more toward Thai education to educational reform in administrative structure and system, curriculum and instruction, textbook, measurement and evaluation of learning in every educational level as well as the teaching profession development and promotion. In the pre-primary level, expansions of kindergarten school would more be necessary for urban society. In the primary level, the most trend was extension of compulsory education to either the lower secondary level or to the higher secondary level would occur in the near future as well as adaptation of curriculum and quality of education. In the secondary level, the most trend would be the provision of opportunity for all citizen and expansion of secondary education level to the border areas. In the vocational level, the most likely trend would be the expansion of this level and the cooperation between educational institutions and industrial factory would more increase as well as the short course for training teacher and employees would be provided.

In the tertiary level, both the extension of institutional education to the region and offering of new faculties, the new discipline would be take place in the most trends. Trends later in educational administration that would likely occur include the improvement of the structure and system of educational management, mobilization of resources from local and private sectors would be more possible as well as the English program would be offered for internationalization and privatization of university. There would also be more coordination with foreign universities for teaching and research's exchange. In every level, conclusive adaptation of curriculum in order to add foreign language, technology, local wisdom, morality and practicum would be increasingly implemented in this near future.

Topic Research	Trends of Social Change and Its Impact on Thai Education in The Early 21 st Century (C.E. 2000-2010) : A Case Study in The Eastern Region of Thailand
Researcher	Mr. Suwichai Kosaiyawat
Year	August 1999

Abstract

The purpose of this research was to study trends of social change and its impact on Thai education in the early 21st century (C.E. 2000-2010). It is a case study in the eastern region of Thailand. The methods of this research were documentary research, interviews and open-ended questionnaires for analyzing the context of education and the Delphi Technique was utilized for studying trends of education. Three rounds of questioning were conducted to study opinions of 30 educational experts. All answers were then analyzed by means of mode, median and inter-quartile range. Additional interviews of 10 experts were aimed at gathering more information for this research. Research findings were as follows:

1. Trends of social change in the early 21st century was found that political and administrative reform would be happened as well as the decentralization of authority to the region by the new constitution and trends toward more political stability had been predicted. The economy would be developing from an agricultural based economy to a more agro-industrial economy and expanding of tourism and service accommodations. Eastern Thai society were becoming more urban and industrialized but traditional and urbanized culture would be assimilated in the regional development by local wisdom. Population's growth rate would decrease but problems relating to quality of life from immigrated population would persist, especially the traffic, pollution, stress, immorality and social problems in the urban areas. There

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฎ
 บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	2
ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย.....	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	3
แนวคิดของการวิจัย.....	4
ระเบียบวิธีการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	12
2 แนวคิดและความสัมพันธ์ของการศึกษากับสังคมและการเปลี่ยนแปลง.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการศึกษากับสังคม.....	13
ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	15
ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการศึกษาของไทย.....	19

3	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร : สภาพปัญหาและแนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการศึกษา.....	38
	ตอนที่ 1 : สภาพพื้นฐานทางการศึกษาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง.....	39
	1.1 ด้านการเมืองการปกครองและการบริหาร.....	39
	1.2 ด้านค่าครองชีพและเศรษฐกิจ.....	40
	1.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม.....	44
	1.4 ด้านคุณภาพชีวิตและประชากร.....	46
	1.5 ด้านแนวคิด ค่านิยมและจริยธรรม.....	47
	1.6 ด้านความร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ.....	49
	ตอนที่ 2 : สภาพปัญหาของการศึกษาและผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	51
	2.1 สภาพปัญหาของการศึกษาในภาพรวม (เชิงนโยบาย).....	51
	2.2 สภาพปัญหาของการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน.....	59
	2.3 สภาพปัญหาของการศึกษาระดับประถมศึกษา.....	60
	2.4 สภาพปัญหาของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา.....	62
	2.5 สภาพปัญหาของการศึกษาระดับอาชีวศึกษา.....	66
	2.6 สภาพปัญหาของการศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	68
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ : ทิศทางและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการศึกษา.....	73
	ตอนที่ 1 : การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด.....	73
	I ผลการวิเคราะห์แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และผลกระทบที่มีต่อการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียง ในต้นศตวรรษที่ 21.....	73
	1.1 การเมืองการปกครองและการบริหาร.....	73
	1.2 ค่าครองชีพและเศรษฐกิจ.....	76
	1.3 สังคมและวัฒนธรรม.....	78
	1.4 คุณภาพชีวิตและประชากร.....	81

1.5	แนวคิด ค่านิยมและจริยธรรม.....	82
1.6	การร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ.....	85
2	ผลการวิเคราะห์แนวโน้มของการจัดการศึกษาของภูมิภาคตะวันออก ของไทยในระดับต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง ในต้นศตวรรษที่ 21.....	89
2.1	แนวโน้มการจัดการศึกษาในภาพรวม (เชิงนโยบาย).....	89
2.2	แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน.....	90
2.3	แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา.....	92
2.4	แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา.....	94
2.5	แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา.....	96
2.6	แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	98
ตอนที่ 2 :	การวิเคราะห์ข้อมูลจากกรอบแบบสอบถามตามเทคนิควิเคิลฟาย.....	101
1	ผลการวิเคราะห์แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และผลกระทบที่มีต่อการศึกษาในภาคตะวันออก ในต้นศตวรรษที่ 21.....	101
2	ผลการวิเคราะห์แนวโน้มของการจัดการศึกษาของภูมิภาค ตะวันออกของไทยในระดับต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง ในต้นศตวรรษที่ 21.....	113
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	125
	สรุปผลการวิจัย.....	125
	อภิปรายผล.....	146
1	การศึกษากับบริบททางสังคม : การเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การปรับตัว เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกัน.....	146
2	การศึกษากับการวางแผนสำหรับอนาคต : คาดการณ์เพื่อเตรียมการปรับตัว ไว้ทันการณ์.....	150
3	การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม : ความสอดคล้องที่ด้อยยอมรับ.....	152

ข้อเสนอแนะสำหรับนักการศึกษาไปใช้.....	15
ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยครั้งต่อไป.....	15
บรรณานุกรม.....	15
ภาคผนวก.....	163
ประวัติผู้วิจัย.....	200

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ

หน้า

1	คะแนนทดสอบวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น.....	32
2	คะแนนทดสอบวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น.....	33
3	อัตราส่วนของนักเรียนก่อนวัยเรียนต่อประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี.....	60
4	อัตราส่วนของนักเรียนประถมศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุ 6-11 ปี.....	62
5	อัตราส่วนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นต่อประชากรกลุ่มอายุ 12-14 ปี.....	64
6	อัตราส่วนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อประชากรกลุ่มอายุ 15-17 ปี.....	65
7	อัตราการเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ และสายอาชีพ.....	65
8	อัตราส่วนของนักศึกษาอุดมศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุ 18-21 ปี.....	71
9	อัตราการเรียนต่ออุดมศึกษา.....	72

สารบัญตารางข้อมูลเอกสาร

ตาราง

หน้า

1	การเปรียบเทียบการลงทุนทางการศึกษากับผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (GNP) ระหว่างประเทศต่าง ๆ.....	34
2	ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาต่อของประชากรในประเทศต่าง ๆ.....	35
3	สัดส่วนของนักเรียนต่อครูในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บางประเทศ.....	36
4	อัตราส่วนของนักเรียนนักศึกษาต่อประชากรวัยเรียน.....	52

สารบัญตารางวิเคราะห์ข้อมูลตามเทคนิคเดลฟาย

หน้า ตาราง

หน้า

ตอนที่ 1

34	1	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง	
35		และการบริหาร.....	101
	2	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านค่าครองชีพและเศรษฐกิจ.....	103
36	3	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม.....	105
32	4	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพชีวิตและประชากร.....	107
	5	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิด ค่านิยมและจริยธรรม.....	109
	6	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านการร่วมมือ	
		และรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ.....	111

ตอนที่ 2

	1	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการจัดการศึกษาในภาพรวม. (เชิงนโยบาย)	113
	2	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน.....	115
	3	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา.....	117
	4	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา.....	119
	5	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา.....	121
	6	ค่าสถิติแสดงแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	123